

АНАЛИЗ НА КОЛИЧЕСТВЕНИТЕ ИЗМЕРИТЕЛИ В БЪЛГАРСКИЯ БАНКОВ ПАЗАР

Орлин Чавдаров Япраков

Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов

Катедра „Финанси и кредит“

e-mail: orlinyaprakov@gmail.com

Резюме: Банковият пазар има ключово значение в икономиката. Чрез своята преразпределителна и акумулационна дейност банките са водещ фактор във финансовата сфера на всяка една страна. В случай, че икономиката на страната е с отворен тип, анализирането на тяхната дейност посредством количествените измерители предоставя широка информационна ценност за всяка една заинтересована сфера.

Настоящата статия анализира числовите стойности на растежа на данни на ключовите банкови измерители. Основен извод от настоящата работа е, че банковата система в България е в състояние на неконцентрирана индустрия и е налична възможност за реализиране целите на прилежащите в системата банки, както и е налице лоялна конкуренция, позволяваща ефективната дейност на банките от трите групи, без да имат помежду си негативно влияние. Конкуренцията между тях действа стимулиращо, в рамките на което клиентите имат възможността за избор от високо качество.

Ключови думи: банкова система в България, рентабилност, индекс Херфиндал-Хиршман.

JEL: G21.

ANALYSIS OF QUANTITATIVE MEASUREMENTS IN THE BULGARIAN BANK MARKET

Orlin Chavdarov Yaprakov

D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov

Department of Finance and Credit

e-mail: orlinyaprakov@gmail.com

Abstract: The banking market is of key importance in the economy. Through their redistributive and accumulation activities, banks are a leading factor in the financial sphere of each country. In case the country's economy is open, the analysis of their activity by means of quantitative measures provides a broad informational value for each interested area. This article analyzes the numerical values of data growth of key banking metrics. The main conclusion of the present work is that the banking system in Bulgaria is in a state of non-concentrated industry and there is an opportunity to achieve the goals of the banks adjacent to the system, as well as there is fair competition, allowing efficient operation of banks in all three groups without them having a negative impact on each other. The competition between them is stimulating, within which customers have the opportunity for a high quality choice.

Key words: banking system in Bulgaria, profitability, Herfindahl-Hirschman index.

JEL: G21.

Въведение

Банковите институции, позовавайки се на основните дейности – преразпределение и акумулиране на паричните средства, са сред ключовите компоненти на икономическата и финансова сфера на всяка развита държава в света. Измерването на количествените параметри на икономическите и банкови измерители има висока полезност в процеса на анализиране тенденциите в банковата среда. Те могат да бъдат отправна точка за оценяването както на банковата среда, така и да бъдат в полза на мениджмънта и държавните регулационни процеси, минимализиращи наличието на потенциални проблеми. В тази връзка настоящата статия анализира числовите стойности на растеж на данни на ключовите банкови измерители като: месечен растеж на депозитите, месечен растеж на кредитите в частния сектор, месечен растеж на кредитите в нефинансовите предприятия, месечен растеж на кредитите за домакинствата, изменението спрямо предходния период на лихвения процент по кредитите, изменение спрямо предходния период на лихвения процент по депозитите, лихвен спред (лихвен процент по кредитите минус лихвения процент по депозитите), възвръщаемост на активите (ROA) на банките, възвръщаемост на собствения капитал (ROE), изменение на печалбата на банките в България, изменение на собствения капитал на банките в България, индекс на Херфиндал-Хиршман на банките в България през 2020 г. Периодът на изследването обхваща от 2014 г. до 2020 г., като за по-голяма нагледност са използвани данни на месечна база.

Обект на настоящата работа е българският банков пазар, а **предмет** – количествените измерители в българския банков пазар. Настоящото изследване си поставя за **цел** да анализира числовите стойности на растеж на данни, свързани с ключовите банкови измерители.

1. Банковите измерители като индикатори за количествена оценка на средата

Банковият пазар има ключово значение в икономиката. Чрез своята преразпределителна и акумулационна дейност банките са водещ фактор във финансовата сфера на всяка една страна. В случай че икономиката на страната е с отворен тип, анализирането на тяхната дейност посредством количествените измерители предоставя широка информационна ценност за всяка една заинтересована сфера. Анализирането на измененията и тенденциите в ключови банкови измерители представя количествена оценка на банковата среда, която да насочи банковия мениджмънт и държавното управление в посока на контрол и регулиране на проблемните звена. Чис-

ловите измерители за: растеж на депозитите, месечен растеж на кредитите в частния сектор, месечен растеж на кредитите в нефинансовите предприятия, месечен растеж на кредитите за домакинствата, изменението спрямо предходния период на лихвения процент по кредитите, изменение спрямо предходния период на лихвения процент по депозитите, лихвен спред (лихвен процент по кредитите минус лихвения процент по депозитите), възвръщаемост на активите (ROA) на банките, възвръщаемост на собствения капитал (ROE), изменение на печалбата на банките в България, изменение на собствения капитал на банките в България, индекс на Херфиндал-Хиршман на банките в България през 2020 г. има представителна функция за оценка състоянието на банковия пазар в България и може да представи проблемите, предизвикателствата и добрите примери в развитието на банковата система. Всяко едно от горепосочените изменения, изчислени на верижна база, има своята аналитична значимост в процеса на банковото анализиране. По своята същност възвръщаемостта на активите според (Bankrate, 2021) показва колко ефективно една банка генерира ръст на печалбата от активите, които е получила. Възвръщаемостта на собствения капитал (ROE) (Lalonde, 2021) измерва колко ефективно даден бизнес използва собствения си капитал. Високите равнища на възвръщаемост предполагат, че управленският подход на банката е ефективен, докато ниските стойности показват, че дадена банка се управлява неефективно и може да реинвестира своите средства в непродуктивни активи. Специфично е измерването на съотношението на концентрация посредством пазарния дял на най-големите участници на пазара. По-усъвършенстван за целта е индексът на Херфиндал-Хиршман (Jedynak, 2019) (ННІ). Той е инструмент, който измерва пазарната концентрация на дадена индустрия и се използва за определяне на пазарната конкурентоспособност. Индексът се използва за оценка на потенциалното въздействие на сливанията и придобиванията върху индустрията. Концентрацията на пазара и конкурентоспособността на пазара са основните икономически концепции, които стоят зад антитръстовите закони. Съгласно неговото математическо изчисляване индексът представлява сумата от квадратите на дяловете на компаниите, работещи на един и същи пазар. Математическото му записване изглежда по следния начин:

Високите стойности на индекса показват монополизирана индустрия, респ. ниските стойности показват силно конкурентен пазар. Скалата на индекса (Jedynak, 2019) показва следното:

- при ННІ < 100 – силно конкурентна индустрия;
- при ННІ между 100 и 1500 – неконцентрирана индустрия;
- при ННІ между 1500 и 2500 – умерена пазарна концентрация;
- при ННІ > 2500 – висока пазарна концентрация.

2. Динамика на индикаторите в българската банкова система

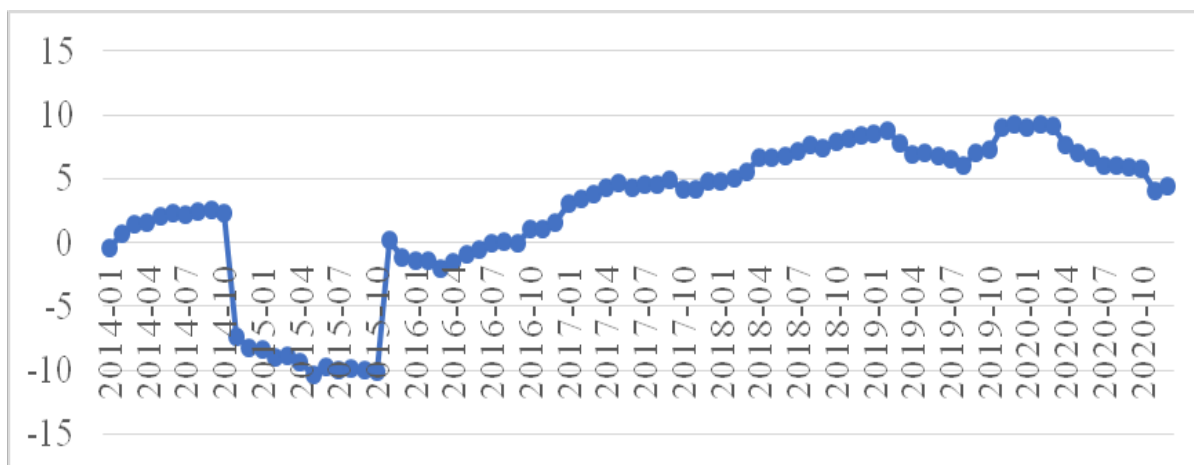
Част от динамиката на индикаторите ясно представят кризисните моменти в банковата система, които често са следствие на процесите по реструктуриране и консолидация на банките. В тази връзка Фигури 1, 2, 3 и 4 изразяват, както следва: месечен растеж на депозитите, месечен растеж на кредитите в частния сектор, месечен растеж на кредитите в нефинансовите предприятия, месечен растеж на кредитите за домакинствата. Видно от фигурите е значителният срив в депозитите и кредитите в края на 2014 г. Това се дължи на разклащането в доверието на потребителите към българския банков сектор поради ескалация на финансовата несигурност в една от водещите банки в страната – КТБ. Следствие на това се наблюдава значително изменение и на лихвените проценти по кредитите.

Източник: Авторова адаптация въз основа на данни от Министерството на финансите (*Икономиката на България, месечен обзор*).

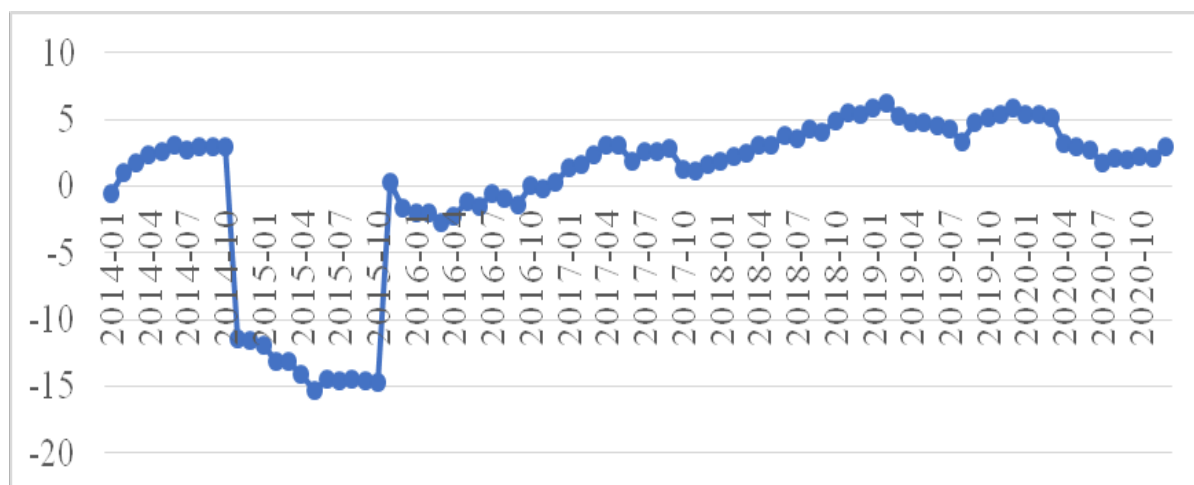
Фигура 1. Месечен растеж на депозитите в %

Друг ясно отразен момент чрез индикациите на растежа на кредитите е процесът по възстановяване на доверието към българската банкова система. То е изразено чрез извършването на стрес тестове и оценка на качеството на активите на шест от най-големите банки в страната от страна на ЕЦБ (ЕЦБ, 2019) – УниКредит Булбанк АД, Банка ДСК ЕАД, Обединена българска банка АД, Първа инвестиционна банка АД, Централна кооперативна банка АД и Инвестбанк АД. Следствие на това след 07.2019 г. се наблюдава стабилизиране и повишаване на кредитите.

Източник: Авторова адаптация въз основа на данни от Министерството на финансите (Икономиката на България, месечен обзор).

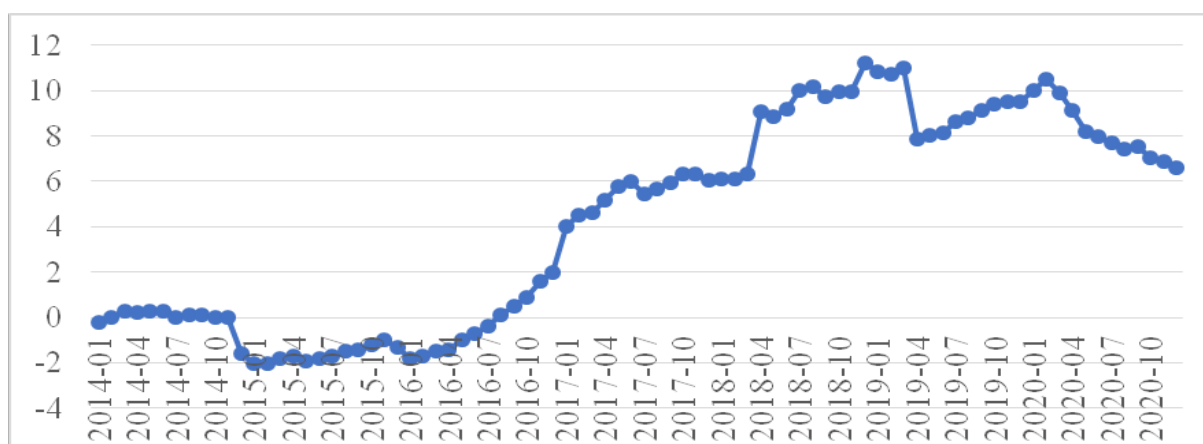
Фигура 2. Месечен растеж на кредитите в частния сектор (в %)

Източник: Авторова адаптация въз основа на данни от Министерството на финансите (Икономиката на България, месечен обзор).

Фигура 3. Месечен растеж на кредитите в нефинансовите предприятия (в %)

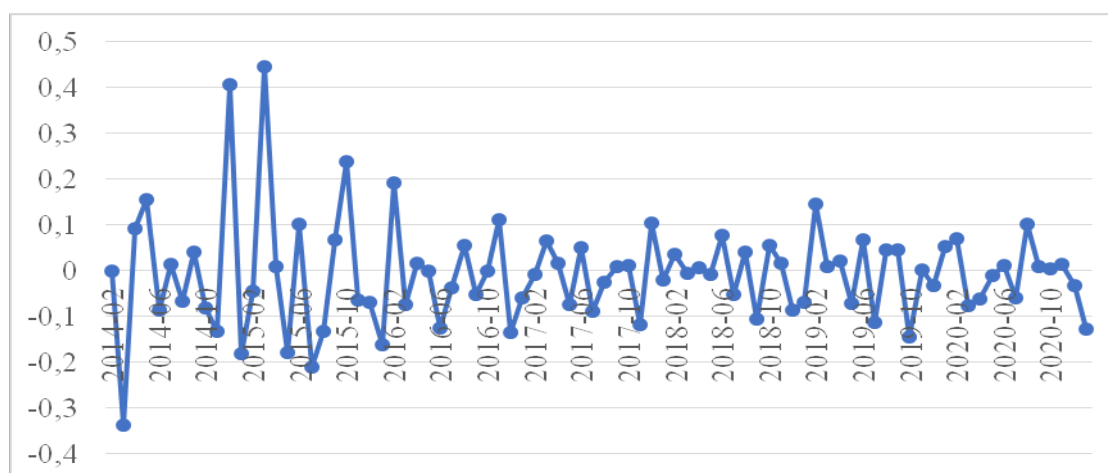
Видно от Фигури 2, 3 и 4 е, че съществуват различни движещи фактори, формулиращи тенденциите в измененията на кредитите (Димитрова, 2012) в частния сектор, нефинансовите предприятие и домакинствата. Възстановяване на кредитния интерес след 2014 г. се наблюдава по-силно в частния сектор отколкото във фирмения сектор. Оценката на банките от страна на ЕЦБ има значително по-силно влияние върху домакинствата, спрямо корпоративния сектор, видно от значителния ръст на кредитите на домакинствата след 04.2019 г. Показателно е значителното влияние на COVID-19 върху месечния растеж на кредитите в частния сектор и растежа на кредитите за домакинствата, при които след 01.2020 г. се наблюдава намаляване на кредитите в процентно изражение.

Източник: Авторова адаптация въз основа на данни от Министерството на финансите (Икономиката на България, месечен обзор).

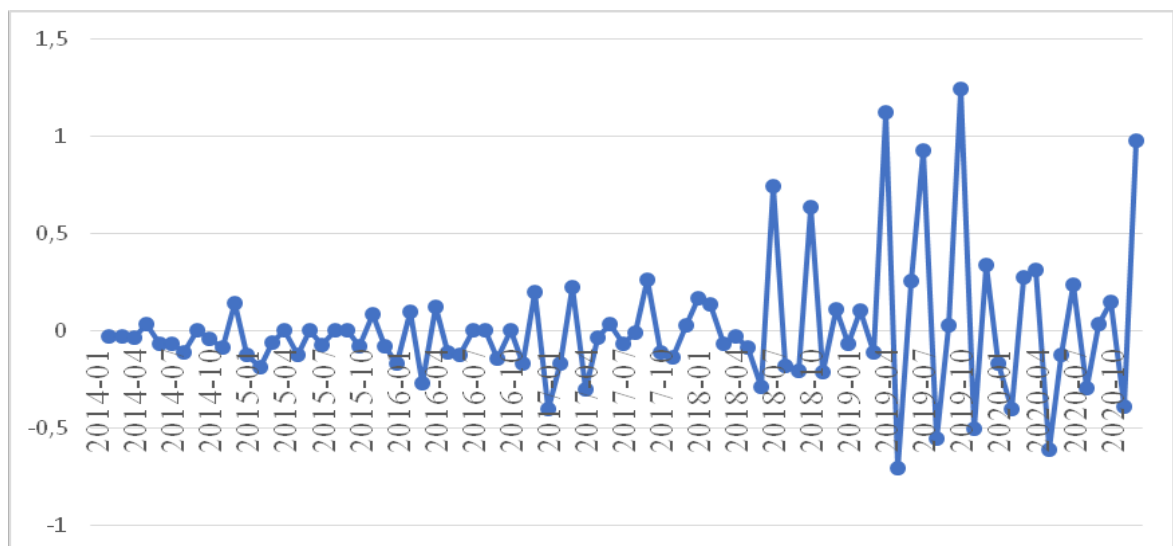
Фигура 4. Месечен растеж на кредитите за домакинствата (в %)

По отношение на лихвените проценти по кредитите, депозитите и лихвения спред е видно от Фигури 5, 6, 7, че най-значително изменение спрямо предходния период на лихвените проценти по кредитите се наблюдава в периода от 2014 г. до първата половина на 2016 г., когато е периодът на дестабилизация на банковата система в България. Както е известно; „кредитният риск обикновено се подценява по време на икономически бум и надценява по време на рецесия“ (Михайлов, 2014). Възстановяване към нормалните темпове на изменение се наблюдава след 2016 г. В противоположна посока е изменението спрямо предходния период на лихвения процент по депозитите. Неговото драстично изменение се наблюдава след 2018 г., когато средните лихвени проценти по депозитите се понижават с между 3 и 5 базисни пункта.

Източник: Авторови изчисления въз основа на данни от Министерството на финансите (Икономиката на България, месечен обзор).

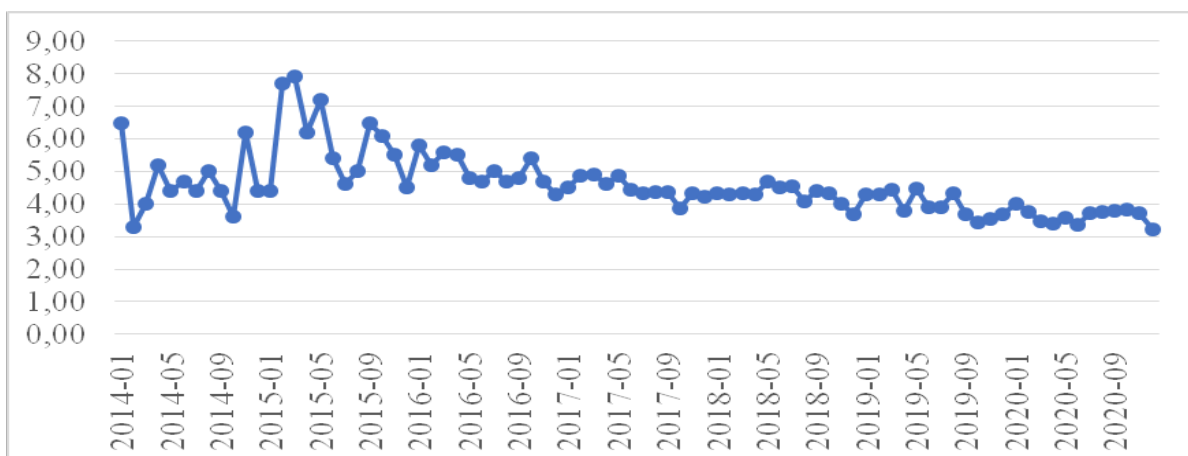
Фигура 5. Изменение спрямо предходния период на лихвения процент по кредитите

Източник: Авторски изчисления въз основа на данни от Министерството на финансите (Икономиката на България, месечен обзор).

Фигура 6. Изменение спрямо предходния период на лихвения процент по депозитите

Икономическата активност и състоянието на държавните финанси са сред факторите, влияещи върху търсенето и предлагането на кредити и депозити в страната, както и лихвения спред. Един от основните фактори се явява равнището на променливите на отделните институции в банковата система, както и съотношенията на собствения капитал към размера на активите. Динамиката на лихвения спред (Михайлов, 2014) е от съществено значение при анализирането на стабилността на банковия сектор, тъй като чрез нея се определя до голяма степен нивото на финансовите резултати на кредитните институции, опериращи в страната.

Източник: Авторски изчисления въз основа на данни от Министерството на финансите (Икономиката на България, месечен обзор).

Фигура 7. Лихвен спред (лихвен процент по кредитите минус лихвения процент по депозитите)

За оценка на бизнес резултатите в българската банкова система в настоящия анализ са взети под внимание и показателите за възвръщаемост на активите и възвръщаемост на собствения капитал (Zarkova, 2021). Като ключови измерители се разглеждат съотношенията на печалбата към средната стойност на активите и собственият капитал към средната стойност на активите, като са разпределени в четири групи и обхващат, както цялата банкова система на България, така и банките от – първа, втора и трета група. Данните са систематизирани и изведени във Фигури 8 и 9 и изобразяват в динамика изменението на показателите за периода 2014 – 2020 г.

Източник: Авторски изчисления въз основа на данни от БНБ.

Фигура 8. Възвръщаемост на активите (ROA) на банките в България за периода 2014 – 2020 г.

Вземайки под внимание икономическия смисъл на двата индикатора, могат да се изведат в сравнителен аспект производителността и функционалността на отделните групи банки и банковата система като цяло. Видно от Фигура 8 е наличието на сезонност в изменението на възвръщаемостта на активите в банковата система и банките от първа група. Видно от данните е по-ниската възвръщаемост на банките от втора група, както и възстановяването на банковата възвръщаемост от трета група след

2017 г. По отношение на възвръщаемостта на собствения капитал, изчислен на база съотношението на нетната печалба и собствения капитал, е видно от Фигура 9, че през 2018 – 2019 г. българската банкова система бележи най-висока възвръщаемост на собствения капитал. Това се дължи на процес по възстановяване на банковата система вследствие на процесите по фалит, консолидация и реструктуриране на банките през периода 2014 – 2017 г.

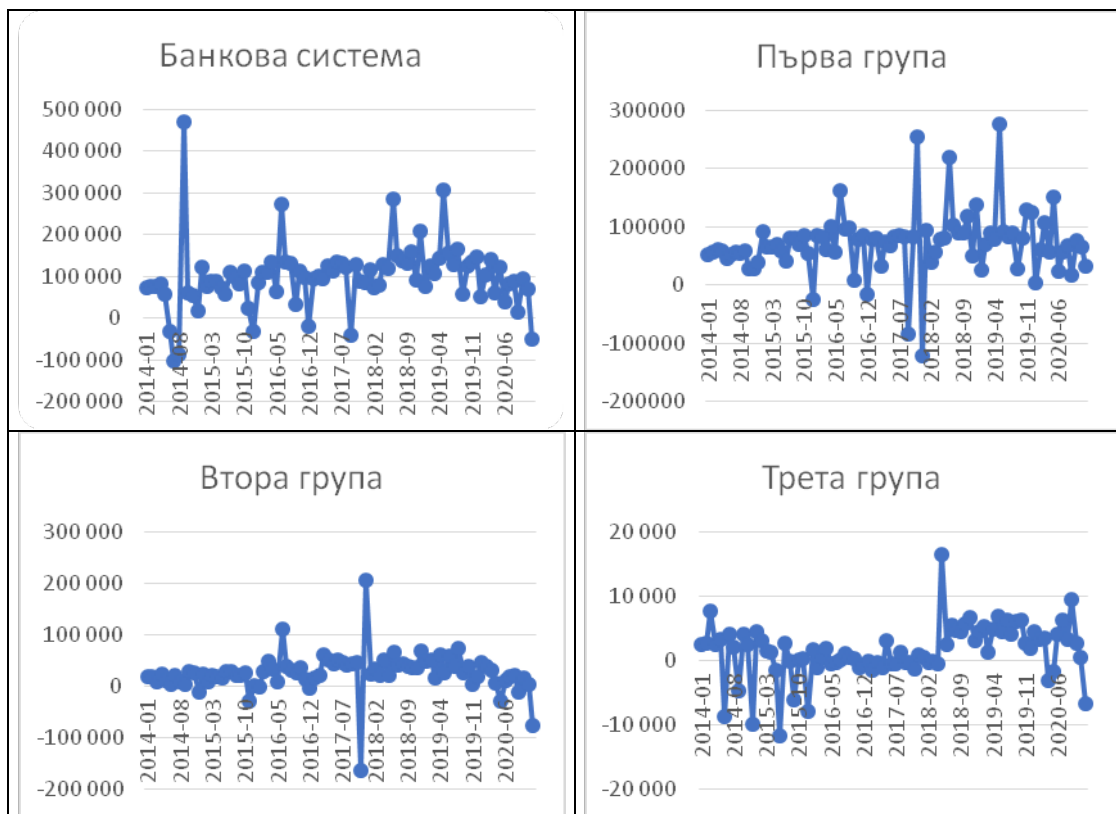

Източник: Авторски изчисления въз основа на данни от БНБ.

Фигура 9. Възвръщаемост на собствения капитал (ROE) на банките в България за периода 2014 – 2020 г.

Най-ниско ниво на ROE се наблюдава в началото на анализирания период 2014 – 2015 г., когато най-осезаемо е при банките от втора и трета група. Друг съществен момент при анализа на индикатора е тенденцията му през 2020 г. В края на анализирания период драстично намаление се наблюдава при първа, втора група и банковата система като цяло, докато в банките от трета група се наблюдава ръст. Предвид гореизложените индикатори за възвръщаемост, за да бъдат анализирани движещите сили, ще бъдат разгледани и компонентите, съставляващи показателите за възвръщаемост на активите и собствения капитал, както следва: активи, собствен

капитал и печалба. В тази връзка Фигура 10 обхваща изменението на печалбата на банките през периода 2014 – 2020 г.

Източник: Авторски изчисления въз основа на данни от БНБ.

Фигура 10. Изменение на печалбата на банките в България за периода 2014 – 2020 г.

Изменението на печалбата показва няколко ключови момента в тенденцията на показателя. В банковата система значителен ръст на печалбата се наблюдава през 2014 г. вследствие на ефекта (Колев, Свилен, 2015) от вливането на МКБ Юнионбанк и Първа инвестиционна банка, което има компенсаторен характер на отнемането на лиценза на КТБ (Zahariev, et al., 2020) и възстановяването на дейността на ТБ Виктория. В банките от първа група след равномерното изменение за периода през последното тримесечие на 2019 г. се наблюдава значително увеличение на печалбата вследствие на нарастване на нетния доход от такси и комисиони. При банките от втора група изменение се наблюдава през 2016 г., вследствие (Колев, Свилен, 2016) повишаване на финансовите активи на разположение за продажба и свиването на разходите за лихви. Банките от трета група бележат значително намаление на своята печалба през 2018 г., което обаче се компенсира през следващите месеци. В четирите разглеждани групи се наблюдава влиянието на COVID-19 върху финансовия

резултат, вследствие на забавянето (Петър Илиев, 2020) на кредитната активност, ниските лихвени проценти и приходите от такси и комисиони.

Друг основен компонент за анализ на процесите и ефективността на банките е собственият капитал (Фигура 11).

Източник: Авторски изчисления въз основа на данни от БНБ.

Фигура 11. Изменение на собствения капитал на банките в България за периода 2014 – 2020 г.

Фигурата ясно показва въвеждането на новите капиталови изисквания от страна на БНБ през 2018 г. Съгласно тяхно решение (Стоянов, 2016) се определят десет значими банки за банковата система на страната и се определят техните капиталови буфери с цел възстановяване и сигурност. Най-слабо осезаемо е при банките от втора група, голяма част от които попадат извън капиталовите изисквания на БНБ. През 2020 г. са приети и „Мерки за допълнително укрепване на капитала и ликвидността на банките“, с цел съхраняване на капиталовите позиции на банките в страната, вследствие на свиването на икономиката, породено от COVID-19. Това води до относително запазване състоянието на капитала на банките от трите групи и банковата система като цяло. Анализирайки пасивната балансова част на банковите баланси, е редно да се разгледат и техните активи.

Източник: Авторски изчисления въз основа на данни от БНБ.

Фигура 12. Изменение на активите на банките в България за периода 2014 – 2020 г.

Фигура 12 представя изменението на активите на банките в България през периода 2014 – 2020 г. В началото на периода 2014 – 2015 г. се наблюдават (Стоянов, Николай, 2016) размествания в портфейлите и висока чувствителност поради повишените разходите на банките, свързани с предстоящите стрес тестове на банките. Положително изменение в посока увеличение на активите се наблюдава през 2018 г., като основен принос за това според (Петя Стоянова, 2019) имат кредитите и авансите, както и паричните наличности. Основен фактор за значителното нарастване на активите при банките от първа група се явяват процесите по консолидация и поглъщане на по-малките банки от страна на големите банки от първа група, в т.ч. сливането на ОББ и СИБАНК, Първа инвестиционна банка и Пощенска банка (Profit.bg, 2019). Противно на собствения капитал през 2020 г. при активите се наблюдава нарастване при банките от първа група. Основният фактор за това се счита приключването на сделките по придобиване главно на Експресбанк (Profit.bg, 2020).

Предвид гореизложените изменения на основните балансови позиции в банковата система за периода 2014 – 2020 г. и изведените причини в Таблица 1 е изчислен основният измерител за пазарна концентрация – индекс на Херфиндал-Хиршман през 2020 г.

Таблица 1

Индекс на Херфиндал-Хиршман на банките в България през 2020 г.

Индекс на Херфиндал-Хиршман			
Банкова група	Активи	Кредити	Депозити
Банкова система	1120.368	1162.6638	1107.7979
Първа група	993.9236	1021.2795	976.1644
Втора група	124.0262	139.434	128.6157
Трета група	2.4179	1.9503	3.0178

Източник: Изчисления на автора въз основа на данни от <https://thebanks.eu/articles/banks-in-Bulgaria>

Заклучение

Въз основа на данните, получени от изчисленията на представянето на групите по отношение на активите, кредитите и депозитите и съобразно скалата на индекса (Jedynak, 2019), могат да се изведат следните изводи по отношение наличието на монопол и нивото на конкуренция:

- като цяло банковата система по отношение на активите, кредитите и депозитите е в състояние на неконцентрирана индустрия и е налична възможност за реализиране на целите на прилежащите в системата банки;
- банките от първа и втора група са с неконцентриран характер, докато банките от трета група са със силно конкурентен характер;
- най-осезаема е конкуренцията по отношение на кредитите, като доминиращ характер имат банките от първа група.

По отношение на конкуренцията между банките в България може да се каже, че съществува лоялна конкуренция, позволяваща ефективната дейност на банките от трите групи, без да имат помежду си негативно влияние. Конкуренцията между тях действа стимулиращо, в рамките на което клиентите имат възможността за избор от високо качество.

Използвани източници

- Bankrate. (2021, 06 22). *What is return on assets?* Retrieved from Bankrate: <https://www.bankrate.com/glossary/r/return-on-assets-roa/>
- Jedynak, T. (2019, October 08). *HHI Calculator (Herfindahl-Hirschman Index Calculator)*. Retrieved from <https://www.omnicalculator.com/finance/hhi>
- Lalonde, M. C. (2021, March 08). *Return on Equity (ROE)*. Retrieved from InvestingAnswers: <https://investinganswers.com/dictionary/r/return-equity-roe>
- Profit.bg. (04 02 2019 г.). *Най-големите банки в България в края на 2018 г. .* Извлечено от Profit.bg: <https://profit.bg/banki/nay-golemite-banki-v-balgariya-v-kraya-na-2018-g/>

- Profit.bg. (02 11 2020 г.). *Най-големите български банки към 30 септември 2020 г.* . Извлечено от <https://profit.bg/banki/nay-golemite-balgarski-banki-kam-30-septemvri-2020-g/>
- Zahariev, A., Prodanov, S., Radulova, A., Zaharieva, G., Pavlova, M., Angelov, P., . . . Marinova, K. (2020). THE BANK INSOLVENCY: FROM LEHMAN BROTHERS TO COVID-19 (INTERNATIONAL REMARKS AND NATIONAL PECULIARITIES). *58th International Scientific Conference on Economic and Social Development*. Budapest.
- Zarkova, S. (2021). THE PROFITABILITY OF THE BULGARIAN BANKING SYSTEM IN THE CONTEXT OF THE DIGITAL TRANSFORMATION. *Economic Security in the Context of Sustainable Development* (стр. 32). Moldova: Academy of Economic Studies of Moldova. Извлечено от Researchgate: https://www.researchgate.net/publication/349057497_THE_PROFITABILITY_OF_THE_BULGARIAN_BANKING_SYSTEM_IN_THE_CONTEXT_OF_THE_DIGITAL_TRANSFORMATION
- Димитрова, Т. (2012). The impact of the global financial and economic crisis on the lending activities of commercial banks in Bulgaria (Влияние на глобалната финансово-икономическа криза върху кредитната активност на търговските банки в България). *Economica*, 27-38.
- ЕЦБ. (26 07 2019 г.). *ЕЦБ завърши цялостната оценка на шест български банки*. Извлечено от Европейска централна банка: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2019/html/ssm.pr190726~1b474e3467.bg.html>
- Илиев, Петър. (06 08 2020 г.). *Кое ерозира балансите на българските банки: Печалбите са надолу с 44% през H1*. Извлечено от <https://money.bg/finance/кое-erozira-balansite-na-balgarskite-banki-pechalbite-sa-nadolu-s-44-prez-h1.html>
- Колев, Свилен. (09 02 2015 г.). *Печалбата на банките се увеличи с 45% през 2014 г.* Извлечено от <https://www.investor.bg/biudjet-i-finansi/333/a/pechalbata-na-bankite-se-velichi-s-45-prez-2014-g-188897/>
- Колев, Свилен. (29 07 2016 г.). *Печалбата на банките расте над 4 пъти през юни до над 271 млн. лв.* Извлечено от <https://www.investor.bg/biudjet-i-finansi/333/a/pechalbata-na-bankite-raste-nad-4-pyti-prez-iuni-do-nad-271-mln-lv-221806/>
- Михайлов, М. (Август 2014 г.). *Фактори за динамика на лихвените спредове на банките в България*. Извлечено от БНБ: https://www.bnb.bg/bnbweb/groups/public/documents/bnb_publication/discussion_2014_96_bg.pdf
- Стоянов, Н. (13 12 2016 г.). *БНБ въвежда нов капиталов буфер за големите банки от 2018 г.* Извлечено от Капитал:

https://www.capital.bg/biznes/finansi/2016/12/13/2882350_bnb_vuvejda_nov_kapitalov_bufer_za_golemite_banki_ot/

Стоянов, Николай. (31 01 2016 г.). *Банките през 2015 г.: Повече печалба, активи и обезценки*. Извлечено от Капитал:

https://www.capital.bg/biznes/finansi/2016/01/31/2695307_bankite_prez_2015_g_roveche_pechalba_aktivi_i_obezcenki/

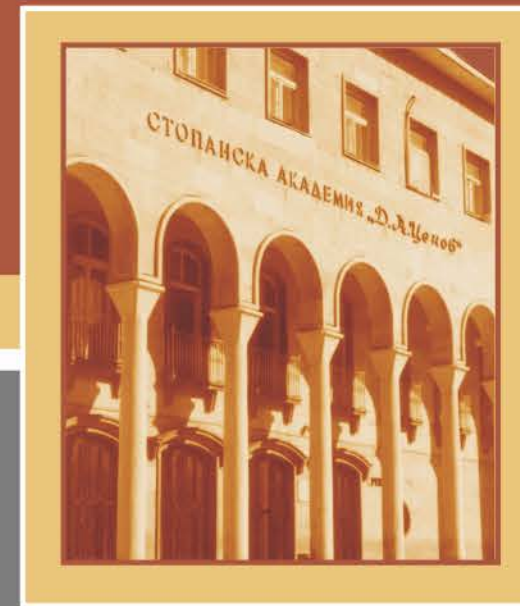
Стоянова, Петя. (31 01 2019 г.). *Печалбата на банките за 2018 е 1,678 млрд. лева и се увеличи с 43% за една година*. Извлечено от

<https://www.investor.bg/biudjet-i-finansi/333/a/pechalbata-na-bankite-za-2018-e-1678-mlrd-leva-i-se-uvelichi-s-43-za-edna-godina--276315/>

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ - СВИЦОВ

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ
НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
НА ДОКТОРАНТИ

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ
НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
НА ДОКТОРАНТИ

Том XIV, 2021

Книга 17

Том XIV, 2021 г.
Книга 17

Академично издателство
„ЦЕНОВ“ - Свищов

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

Доц. д-р Красимира Славева – главен редактор
Доц. д-р Марина Николова – зам. главен редактор
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Ваня Григорова
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Петранка Мидова
Доц. д-р Николай Нинов
Доц. д-р Людмил Несторов

Екип за техническо обслужване:

Анка Танева – стилев редактор
Ст. преп. Иванка Борисова – превод и редакция
на английски език
Янислава Александрова – технически секретар

СЪДЪРЖАНИЕ

Студии

Андрей Антонов Йорданов ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ВЪВЕЖДАНЕТО НА ГЪВКАВО УПРАВЛЕНИЕ В ПРОЕКТНИ ЕКИПИ.....	5
Анна Димитрова Димитрова СТРУКТУРНИ ТРАНСФОРМАЦИИ НА ПРЕКИТЕ ЧУЖДЕСТРАННИ И ВЪТРЕШНИ ИНВЕСТИЦИОННИ ПОТОЦИ В БЪЛГАРИЯ (2010 – 2020).....	24
Беатрис Венциславова Любенова СТРЕС ТЕСТОВЕТЕ КАТО ИНТЕГРАЛЕН ПОДХОД ЗА КОМПЛЕКСНА ОЦЕНКА НА УПРАВЛЕНИЕТО НА РИСКА, КАЧЕСТВОТО НА АКТИВИТЕ И УСТОЙЧИВОСТТА НА БАНКИТЕ	49
Даниел Сергеев Тунчев ПЪРВИЧНИ И ВТОРИЧНИ ФАКТОРИ ЗА ФОРМИРАНЕ ЦЕНАТА НА ПЕТРОЛА – ИКОНОМИЧЕСКИ РАКУРСИ И ГЕОПОЛИТИЧЕСКИ АСПЕКТИ	81
Диана Руменова Христова КАРИЕРНОТО РАЗВИТИЕ ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА СЛУЖИТЕЛИТЕ И РАБОТОДАТЕЛИТЕ	103
Елена Валериева Вълчева АНАЛИЗ НА ТОВАРНИЯ АВТОМОБИЛЕН ТРАНСПОРТ В БЪЛГАРИЯ	118
Елена Димитрова Ташкова КОНЦЕПТУАЛНА РАМКА ЗА ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ИКОНОМИКАТА.....	137
Калоян Драгомиров Паргов ИСТОРИЧЕСКИ АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА ЕНЕРГИЙНАТА ПОЛИТИКА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ В НАЧАЛОТО НА ХХІ ВЕК	163
Николай Кирилов Калистратов МЕТОДИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА РЕВИЗИОННИЯ АКТ И ОТЧИТАНЕ НА ФУНКЦИИТЕ И ВЛИЯНИЕТО МУ ВЪРХУ ИКОНОМИКАТА В СЯНКА В БЪЛГАРИЯ	192
Стелиян Богданов Стефанов ПОТРЕБНОСТ ОТ ПРОМЕНИ В ДАНЪЧНАТА ПОЛИТИКА НА БЪЛГАРИЯ.....	217

Юлиан Христов Войнов
ПРЕДПОСТАВКИ И ТЕОРЕТИЧНИ ОСНОВИ ЗА РАЗВИТИЕ НА
ИНСТРУМЕНТАРИУМА ЗА СТРЕС ТЕСТ НА ПУБЛИЧНИТЕ ФИНАНСИ 234

Yaakov Itach
THE IMPACT OF FINANCIAL EDUCATION PROGRAMMES
IN ISRAEL AND THE FAMILY DISCUSSION ON FINANCIAL
MATTERS ON THE BEHAVIOUR OF YOUTH..... 260

Статии

Борислав Петров Лазаров
ТЕНДЕНЦИИ В ИНТЕНЗИВНОСТТА НА АВТОМОБИЛНОТО ДВИЖЕНИЕ
В СЕВЕРНА БЪЛГАРИЯ КАТО ФАКТОР ЗА ИКОНОМИЧЕСКА
ОБОСНОВКА НА РАЗВИТИЕТО НА TEN-T 289

Боряна Великова Симеонова
МОДЕЛИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА СТОКИТЕ В ПРЕДПРИЯТИЯТА
С ТЪРГОВСКА ДЕЙНОСТ 303

Боян Димитров Вранчев
ЕФЕКТИВНОСТ НА ПРОЕКТНИТЕ ЕКИПИ 315

Ваня Владимирова Галчева
АНАЛИЗ НА АВТОМОБИЛНИТЕ ПРЕДСТАВИТЕЛСТВА
В БЪЛГАРИЯ 332

Вахан Ахаси Бохосян
МОРАЛЕН РИСК И ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА КОНФЛИКТА
“ПРИНЦИПАЛ-АГЕНТ“ В ЗАСТРАХОВАНЕТО 343

Галя Колева Монева
ГЕНЕЗИС И ЕВОЛЮЦИЯ НА РЕВЕНЮ МЕНИДЖМЪНТА
НА РЕСТОРАНТЪОРСКИЯ БИЗНЕС..... 356

Георги Стоилов Анев
БИЗНЕС МОДЕЛИ И ПОДХОДИ ЗА ГЕНЕРИРАНЕ НА ПРИХОДИ
В ЕЛЕКТРОННАТА ТЪРГОВИЯ 373

Даниел Генчев Данчев
НОВИ ПОЛИТИКИ И ПЕРСПЕКТИВИ ПРЕД МАЛКИТЕ И СРЕДНИ
ПРЕДПРИЯТИЯ В БЪЛГАРИЯ 390

Даниела Стойчева Сачарова
КОНЦЕНТРАЦИЯ НА БЪЛГАРСКИТЕ
ОБЩОЗАСТРАХОВАТЕЛНИ КОМПАНИИ В СЕКТОРА
НА ОБЩЕСТВЕНИТЕ ПОРЪЧКИ 402

Димитър Сергеев Димитров БАЛКАНСКИЯТ ГЕОПОЛИТИЧЕСКИ ВЪЗЕЛ И БЪЛГАРСКИЯТ ТУРИЗЪМ.....	412
Кармен Димитров Вранчев НИЪРШОРИНГЪТ КАТО СТРАТЕГИЯ ЗА ПРИВЛИЧАНЕ НА ПРЕКИ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ В БЪЛГАРИЯ.....	422
Катя Симеонова Иванова ФИНАНСОВИ АСПЕКТИ ПРИ УПРАВЛЕНИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ В УСЛОВИЯТА НА COVID-19	436
Кузман Илиев Илиев ПАРИЧНАТА ДИНАМИКА КАТО ФАКТОР НА ГЕНЕРАЛНОТО РАВНОВЕСИЕ В ИКОНОМИКАТА И ИКОНОМИЧЕСКИЯ ЦИКЪЛ – КОНЦЕПТУАЛНИ И МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ АСПЕКТИ	450
Магдалена Славе Андоновска ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА МЕДИЙНИЯ ПЛУРАЛИЗЪМ В РЕПУБЛИКА С. МАКЕДОНИЯ	466
Мария Александрова Велкова УПРАВЛЕНИЕ НА КОНФЛИКТИ В МУЛТИКУЛТУРНИ ОРГАНИЗАЦИИ	475
Мартин Николаев Харизанов ФИНАНСОВИ АСПЕКТИ НА РЕАЛИЗИРАНИТЕ ПРОГРАМИ ЗА РАЗВИТИЕ В СЕВЕРОЗАПАДНИЯ РАЙОН ЗА ПЛАНИРАНЕ	487
Мартин Яворов Бакърджиев УСТОЙЧИВОСТ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В КОРПОРАТИВНОТО УПРАВЛЕНИЕ	503
Моника Любомирова Янакиева ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ФОРМИРАНЕТО И БЮДЖЕТИРАНЕТО НА ПУБЛИЧНИТЕ ПОЛИТИКИ В ОБЛАСТТА НА МЛАДЕЖТА	523
Наталия Стоянчева Стоянова ЗА НАПРЕДЪКА НА БЪЛГАРИЯ ПО ГЛОБАЛНИТЕ ЦЕЛИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ	543
Никола Илчов Илчев ОПЕРАТИВНИ МОДЕЛИ ЗА ТЪРГОВИЯ НА ХРАНИТЕЛНИ СТОКИ И НАПИТКИ В ДИГИТАЛНА СРЕДА	555
Орлин Чавдаров Япраков АНАЛИЗ НА КОЛИЧЕСТВЕНИТЕ ИЗМЕРИТЕЛИ В БЪЛГАРСКИЯ БАНКОВ ПАЗАР	565

Рая Бисерова Драгоева ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА КОНСОЛИДАЦИОННИТЕ ПРОЦЕСИ ВЪРХУ ЕФЕКТИВНОСТТА НА БАНКОВАТА ДЕЙНОСТ	580
Румяна Цветанова Витнъова ПОСТИЖЕНИЯ И ПРАКТИКИ ПРИ ВЪВЕЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАНИЕ ПО ФИНАНСОВА ГРАМОТНОСТ В УЧИЛИЩАТА	598
Светлана Димитрова Аврионова ПОСТЪПЛЕНИЯТА ОТ ДАНЪЧНИ ПРИХОДИ В БЪЛГАРИЯ В КОНТЕКСТА НА ПАНДЕМИЯТА КОВИД-19	615
Силвия Петрова Петранова ТУРИЗМЪТ В БЪЛГАРИЯ И КРИЗАТА COVID-19	625
Слави Петров Джалъзов ТЕОРЕТИЧНИ И ПРИЛОЖНИ ИЗМЕРЕНИЯ НА ОНЛАЙН КОМУНИКАЦИИТЕ В ТУРИСТИЧЕСКИЯ БИЗНЕС	638
Снежана Веселинова Найденова СТРАТЕГИЧЕСКАТА РАМКА НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА – ПРОБЛЕМНИ ОБЛАСТИ И ВЪЗМОЖНИ ПОЗИТИВНИ ЕФЕКТИ ЗА ОСНОВНИТЕ УЧАСТНИЦИ	652
Станислав Чавдаров Младенов ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19 ВЪРХУ СЕКТОРИТЕ В ИКОНОМИКАТА НА СТРАНАТА	669
Стефан Ангелов Пешов СЪЩНОСТ НА ДАНЪЧНИТЕ ИЗМАМИ ПРИ ТЪРГОВИЯТА С ГОРИВА И НЕФТОПРОДУКТИ	687
Теодор Людмилков Борисов РЕПУБЛИКАНСКАТА ПЪТНА ИНФРАСТРУКТУРА В БЪЛГАРИЯ – СПЕЦИФИКИ И РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ.....	697

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ
НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА ДОКТОРАНТИ
Студии и статии
Том XIV – 2021, книга 17

Даден за печат на 10.07.2023 г., излязъл от печат 14.07.2023 г.
Поръчка № 18830; формат 16/70/100; тираж 65

ISSN 1313-6542

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов“
Свищов, ул. „Цанко Церковски“ 11А